

Europa als late roeping?

S. Rozemond bespreekt:
 Jos de Beus & Paul Scheffer,
De Achteloosheid voorbij – Een Europees engagement (Vrijbrief), Amsterdam:
 Partij van de Arbeid/Wiard Beckman
 Stichting, 1999

Deze *Vrijbrief* van Jos de Beus en Paul Scheffer over Europees engagement wordt door wbs en PvdA-bestuur gepresenteerd als een 'discussiestuk'. Op hun beurt pleiten de twee auteurs voor brede deelneming aan de meningsvorming over Europa, te beginnen met de opkomst bij verkiezingen voor het Straatsburgse parlement. De Beus en Scheffer pretenderen dat zij omtrent de richting van de integratie de belangrijkste vragen opwerpen en de beste argumenten aanbieden. Zelf zou ik hun geschrift liever een essay noemen, zij het dan wel met nogal wat innerlijke tegenstrijdigheden, waaruit de lezer dan zelf die vragen alsnog moet zien te distilleren.

Zo stellen de schrijvers dat voor de EU niet het karakter van een klassieke federatie in het verschiet ligt. Er zijn volgens hen veel aanwijzingen dat dit geen hanteerbare doelstelling meer is in deze tijd. Welke aanwijzingen dit zijn, geven ze niet aan. Dat zou ook moeilijk kunnen, omdat ze het begrip federaal nergens omschrijven. Dit verhindert hen niet te melden dat intussen al een 'monetaire federatie' ontstaat, waarvan bovendien 'de gevolgen nog niet te overzien zijn'. Zelf zouden ze de eenzijdig monetaire structuur graag opge-

tuid zien met constitutionele tegenmacht en met sociale en ecologische normen van een zelfde precisie als bereikt is op het gebied van munt en begroting.

Blijkbaar is dit in hun ogen nog geen klassiek federaal model. Misschien moeten we voor een toelichting terecht bij een zin elders in het geschrift? Daar heet het kenmerkend voor de Europese ordening dat zij slechts een heel beperkt beroep doet op de gebruikelijke middelen voor politieke gemeenschapsvorming, zoals het geweldsmonopolie, een grondwetgevende vergadering, een standaardtaal en de dienstplicht. Die beide laatste elementen zijn in elk geval niet nodig om van een federatie te mogen spreken.

De auteurs poneren dat rechtsbescherming, infrastructuur, sociale zekerheid, belastingheffing en vreemdelingenbeleid overwegend toebehoren aan de nationale overheid. Gaat het hier echter om een blijvende zelfonthouding van de Unie of willen de auteurs daar juist verandering in brengen? Nogal wat passages lijken te duiden op het tweede. Zo vinden zij – in het kader van de Europese gedachte als een vorm van geloof in maakbaarheid – dat de EU mede kan dienen voor sociale, juridische, morele en politieke vernieuwing (een instrument voor sociale zekerheid, rechtsbescherming, burgerschap). Ze keren zich tegen neerwaartse beleidsconcurrentie, bijvoorbeeld met betrekking tot migratie, en bepleiten in dat verband een Europese aanpak voor instroom, opvangcapaciteit en procedures. Ook relativeren ze de nationale soevereiniteit op het terrein van bewaking van de buiten-

INHOUD

De PvdA en Europa
 De toekomst volgens Wallerstein

B O E K E N

grenzen en van behandeling van witte illegalen.

In fiscaal opzicht willen ze een eigen E U-heffing alsmede de mogelijkheid voor de lidstaten elkaar de maat te nemen in hun nationale beleid en de bereidheid zich open te stellen voor wederzijdse inmenging. Niet alleen voor de belastingdruk, maar ook voor sociale rechtsbescherming en milieubewaking vragen De Beus en Scheffer om per lidstaat gedifferentieerde minimum standaarden. Ook verklaren zij zich voorstanders van verdere invoering van de meerderheidsregel op politieel en justitieel terrein. En elders openen zij een perspectief van grensoverschrijdende afspraken met sociale partners over onder meer arbeidsvoorwaarden, kennelijk met de bedoeling zulke CAO's dan Europees verbindend te verklaren.

Bij elkaar genomen is dat nogal wat, maar hebben de auteurs aanwijzingen dat dit wél allemaal haanteerbare doelstellingen zijn?

Wat het economisch en monetair paneel van de Unie betreft lijken de schrijvers zich te scharen achter lijsttrekker Max van den Berg, die boudweg schreef: 'Voor de PvdA is de centrale rol van de ministers van financiën in Europa een doorn in het oog' met name ten aanzien van de 'economische richtsnoeren die bindend zijn voor de lidstaten' (*Volkskrant* 2 juni 1999). Daarbij wordt dan wel verzwegen dat die machtspositie is vastgelegd in de aanloop naar Maastricht, zulks onder intergouvernementeel voorzitterschap van W. Kok, met A. Melkert als begrippend PvdA-woordvoerder in de Tweede Kamer. Het gaat dus

in de PvdA om een (te) late roeping.

Op institutioneel terrein laat de *Vrijbrief* ons lelijk in de steek. Het Europees Parlement zou een forum moeten samenstellen dat in het openbaar beraadslaagt over de verschillende in omloop zijnde voorstellen voor constitutionele hervorming van de Unie. Maar dan zal aan die beraadslaging toch minstens een heldere probleemstelling vooraf dienen te gaan. Daartoe volstaan, bij voorbeeld voor het democratisch gehalte, geen zinsneden zoals: 'Er moet een verankering komen van de Europarlementariërs in de Nederlandse politiek', en 'de "regering" van de Unie zal worden gevormd door de Commissie met een nader te bepalen inbreng van nationale overheden'.

De noodzaak van jurisdisering

Met dat al was het eerste doel van de brochure om bovenal sociaaldemocratische burgers op te wekken tot stemmen voor het Europees Parlement. R. van Schendelen heeft in de dagen voorafgaand aan die verkiezingen van juni jl. betoogd (*Internationale Spectator, Intermediair, Buitenhof*) dat een lage opkomst de legitimiteit van het Parlement niet aantast, getuige vergelijkbare opkomstpercentages voor de Amerikaanse Senaat. De Beus en Scheffer merken evenwel terecht op dat dit voor een parlement dat zijn bevoegdheden nog goeddeels moet verwerven ('in zijn huidige onvolkomen staat') anders ligt.

Op laatstbedoeld punt herhaalt Van Schendelen zijn minstens vijftien jaar oude standpunt dat het niet aankomt op bevoegdheden,

maar op invloed. Hij geeft in dit verband hoog op van wat de codecisie reeds vermag. Ik zou zeggen: als dit klopte dan zou er ook niets tegen kunnen zijn om het EP een recht van bindend amendement te verlenen, doch dat dit niet gebeurt heeft uiteraard zijn reden. Zo'n formeel recht zou bovendien nog als voordeel meebrengen dat de invloedsuitoefening openbaar is vast te stellen, zelfs met camera's erbij. Wat schiet de democratie nu op met politieke invloed achter de schermen, of het nu die van een vorstin is of van een europarlementariër? Van Schendelen achtte de invloed vanuit Straatsburg trouwens ook al groot lang voordat er een codecisie bestond. Hij verwarde hier parlementaire zeggenschap met wat Arie van der Hek ooit kenschetste als 'rommelen', dat wil zeggen het lobbyen door individuele parlementariërs. De Beus en Scheffer waarschuwen trouwens met goede reden dat zelfs die codecisie iets anders is dan parlementaire soevereiniteit, nog afgezien van haar toch al beperkte bereik. Zo'n relativisering gaat dan echter *a fortiori* op voor hun eigen idee om toezicht uit te oefenen op de Europese Centrale Bank via het horen van bankiers in het EP en het verschijnen van het Nederlandse lid van de bestuursraad in de Tweede Kamer.

Op het stuk van vrede en veiligheid staan De Beus en Scheffer een wereldomspannende bemoeienis met schendingen van mensenrechten voor. Meer dan op militaire interventie evenwel, vertrouwen zij ten aanzien van misdadige regimes op diplomatieke druk, economische sancties, internationale berechting, uitsto-

B O E K E N

ting uit organisaties. En voor meer nabij gelegen regio's op de aantrekkingskracht van de Europese Unie als een zone van welvaart, veiligheid en vrijheden.

Dat men evenwel die zeggingskracht van het eigen superieur geachte model niet mag overschatten, klinkt in ander verband bij De Beus en Scheffer zelf al door, waar zij schrijven: 'Te lang heeft men in Nederland het gevoel gehad dat Europa zich in onze richting bewoog en vooral een bevestiging

wou worden van wat wij al zijn, een open handelsnatie, die niet erg in kwesties van macht en des te meer in die van recht is geïnteresseerd.'

Een en ander neemt niet weg dat deze goed leesbare brochure veel vruchtbare gedachten en rake formuleringen bevat. Mijn hoofdbezwaar is dat zij illustreert hoezeer het denken over internationale betrekkingen vaak doorschiet in zijn ontjuridisering. We lezen over 'een verplichting tot bemoeienis', over destructieve beleids-

concurrentie afstoppen door een 'overkoepelende omschrijving', over lidstaten die hun nationale regeling 'kunnen inbrengen en kunnen toetsen aan maatregelen in andere landen' en die 'elkaar openlijk de maat nemen en ook durven te nemen'. Met zulke vaagheden helpen we de discussie over Europa niet echt vooruit.

SAM ROZEMOND

*Oud-directielid/onderzoeker
Instituut 'Clingendael'*

